

The Diak logo is located in the top right corner of the page. It consists of the word "Diak" in a bold, pink, sans-serif font. The letter "i" has a small white dot, and the letter "k" has a small white crossbar. The background of the page features a large, abstract graphic of overlapping pink and white curved shapes.

Mia Kuuhiimo
Saija Kynäsniemi
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2020

LASTENSUOJELULAITOS HOPPISKODIN TOIMINTAKÄSIKIRJA

Sostuki Oy:n asiakkaille

TIIVISTELMÄ

Miia Kuuhimo ja Saija Kynäsniemi
Lastensuojelulaitos Hoppiskodin toimintakäsikirja. Sostuki Oy:n asiakkaille.
52 s., 3 liitettä
Kevät, 2020
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)

Tilaus opinnäytetyölle tuli yksityisellä sektorilla toimivalta lastensuojelun avo- ja laitoshoitopalveluja tuottavalta Sostuki Oy:ltä. Tarkoituksena oli toteuttaa lastensuojelulaitos Hoppiskodille toimintakäsikirja heidän asiakkaidensa käyttöön. Asiakkailta tarkoitetaan 10–17-vuotiaita lapsia ja heidän perheitään. Tavoitteena oli antaa asiakkaille selkeä kuva kyseisen laitoksen kahden yksikön, Rauhalan ja Tyynelän, toiminnasta ja toimintaperiaatteista sekä laitoksen arjesta.

Opinnäytetyössä käytettiin toiminnallista ja kehittämispainotteista otetta, sekä havainnointi- ja haastattelumenetelmää. Menetelmän konkreettisena osana toteutettiin asiakaskyselyt laitoksen asiakkaille. Lapsista kyselyyn vastasi 100 % ja huoltajista 83 %, eli vastausten tulos koettiin validiksi.

Opinnäytetyön näkökulmina olivat lapsilähtöisyys ja lastensuojelun laadun arviointi, ja toimintakäsikirjan painopisteinä olivat lapsilähtöisyys ja osallisuus. Teorian ja kyselyiden tulosten pohjalta koostettiin laitoksen yksiköihin yhteinen toimintakäsikirja asiakkaiden käyttöön, joka on liitteenä opinnäytetyön lopussa.

Asiasanat: lapsilähtöisyys, lastensuojelu, lastensuojelun laadun arviointi, toimintakäsikirja

ABSTRACT

Miia Kuuhimmo, Saija Kynäsniemi

Operation manual for children's welfare home Hoppiskoti and the clients of Sostuki Oy.

52 p., 3 appendices

Spring, 2020

Diakonia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services

The order for the thesis came from Sostuki Oy, a provider of outpatient and institutional care services for children's welfare in the private sector. The intention was to execute an operation manual for the clients of the children's welfare home Hoppiskoti. The clients are children between the ages of 10 and 17 and their families. The aim was to give the clients a clear picture of the daily life, routines and operating principles of the two units of the institution, Rauhala and Tyynelä.

This thesis used a functional and development-oriented approach as well as an observation and interview method. As a concrete part of the method, client surveys were carried out for the clients of the institution. 100 % of the children and 83 % of their guardians responded to the inquiry, so the result was considered as valid.

The approach of the thesis was on child orientation and quality evaluation of the child welfare, and the focuses of the operation manual were on child orientation and involvement. Based on the theory and the results of the inquiries, a common operation manual was compiled for the clients of the institution, which is in the appendices of the thesis.

Keywords: child orientation, child welfare, operation manual, quality evaluation of the child welfare

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 LASTENSUOJELULAITOS HOPPISKOTI	5
2.1 Rauhala ja Tyynelä	5
2.2 Toimintatavat ja tärkeimmät arvot	6
2.3 Toimintakäsikirjan ideointi ja suunnittelu	6
3 TEOREETTINEN TAUSTA	7
3.1 Lastensuojelu	8
3.2 Sijaishuolto	10
3.3 Lastensuojelun laatu ja sen arvioiminen	12
3.4 Lapsilähtöisyys	14
3.5 Osallisuus	14
3.6 Ratkaisukeskeisyys ja dialogisuus	15
4 MENETELMIEN KUVAUS	16
5 TUTKIMUSKYSELYT	18
5.1 Kysely lapsille	18
5.2 Kysely huoltajille	22
5.3 Yhteenveto asiakaskyselyistä	25
6 VALMIS TOIMINTAKÄSIKIRJA	25
7 POHDINTA	27
LÄHTEET	29
LIITE 1. Sostuki Oy: Kysely lapsille	33
LIITE 2. Sostuki Oy: Kysely huoltajille	35
LIITE 3. Lastensuojelulaitos Hoppiskodin toimintakäsikirja	37

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme on työelämälähtöinen, sillä tilaus työlle tuli työelämän yhteistyötaholta loppusyksyllä 2018. Kiinnostus aiheita kohtaan syntyi työelämän konkreettisen tarpeen lisäksi siitä, että meillä oli mahdollisuus kehittää tuotos, joka hyödyttäisi niin asiakkaita kuin henkilökuntaakin. Lisäksi idean kehittymisen aikaan meillä ei ollut vielä merkittävästi kokemusta lastensuojelutyöstä ja koimme, että opinnäytetyö tukisi oman ammatillisuutemme kehittymistä lastensuojelutyön saralla.

Opinnäytetyömme aiheena on produktio eli toimintakäsikirja yksityisellä sektorilla toimivalle lastensuojelun avo- ja laitoshoitopalveluita tuottavalle Sostuki Oy:lle. Toimintakäsikirja tulee käyttöön Sostuki Oy:n lastensuojelulaitos Hoppiskodin yksiköihin, Rauhalaan ja Tyynelään, vuoden 2020 alussa. Toimintakäsikirjan toimintaohjeet kohdennettiin kyseisen laitoksen yksiköiden asiakkaiden tarpeisiin ja ne koskevat 10–17-vuotiaita lapsia. Käsikirja tehtiin asiakkaita eli lapsia ja heidän perheitään varten ja se julkaistaan sekä internetissä että kirjallisena versiona. Toimintakäsikirjan tavoitteena on antaa asiakkaille mahdollisimman selkeä kuva yksiköiden toiminnasta ja toimintaperiaatteista sekä laitoksen arjesta.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen ja kehittämispainotteinen, ja sen muotona käytettiin tiedonkeruuta. Toimintakäsikirjan työstämisen tietopohjaa vahvistettiin havainnointi- ja haastattelumenetelmän keinoin. Menetelmän konkreettisena osana toteutettiin kyselyt Hoppiskodin asiakkaille eli lapsille ja heidän huoltajilleen. Opinnäytetyön näkökulmana on lapsilähtöisyys ja lastensuojelun laadun arvioiminen, joten kyselyjen painopisteinä olivat lapsilähtöisyyden ja lastensuojelun laadun toteutuminen käytännössä. Teorian ja kyselyjen tulosten pohjalta koostettiin Hoppiskodin yksiköihin yhteinen toimintakäsikirja.

2 LASTENSUOJELULAITOS HOPPISKOTI

Sostuki Oy on lastensuojelun avo- ja laitoshoitopalveluita tuottava yritys Sastamalan Vammalassa, mikä on aloittanut toimintansa vuonna 2007. Sostuki Oy tuottaa avohoidon tukipalveluita Pirkanmaalla ja Satakunnassa, sekä lastensuojelun laitoshoidon palveluita koko Suomen alueella. Työyhteisössä työskentelee ammattilaisia niin sosiaali- kuin terveysalalta. Heillä kaikilla on vankka kokemusta myös vaativamman lastensuojelun saralta. (Sostuki Oy. Yritys.)

Lastensuojelulaitos Hoppiskoti on Sostuki Oy:n alainen erityishoidon lastensuojelulaitos. Hoppiskodin toiminta on suunnattu 10–17-vuotiaille lapsille ja heidän perheilleen. (Sostuki Oy. Palvelut.) Hoppiskoti on avattu Vammalan keskustan välittömään läheisyyteen tammikuussa 2019. Tuolloin laitoksessa aloitti toimintansa yksikkö nimeltä Rauhala. Vuoden 2020 tammikuussa Hoppiskotiin avattiin toinen yksikkö, Tyynelä.

2.1 Rauhala ja Tyynelä

Lastensuojelulaitos Hoppiskodin yksiköiden Rauhalan ja Tyynelän toimintojen tarkoituksena on turvata laitokseen sijoitettujen lasten normaali kasvu ja kehitys. Kummankin yksikön toiminnoissa huomioidaan lisäksi asiakkaiden ja heidän perheidensä erityistarpeet. Yksiköt ovat keskittyneet neuropsykiatristen häiriöiden ja käytöshäiriöisten lasten oireiden hoitoon sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutamiseen. Molemmissa yksiköissä on kuusi asiakaspaikkaa. (Sostuki Oy. Palvelut.)

Rauhala on pieni, yhteisöllinen ja kodinomainen yksikkö. Tyttöillä ja pojilla on jokaisella omat huoneet, ja he jakavat yhteiset tilat, mikä mahdollistaa tiiviin yhdessä olemisen. Rauhala on intensiivisen tuen yksikkö ja sen painotus on neuropsykiatrisessa työssä. (Lastensuojelulaitos Hoppiskodin Rauhalan yksikön työntekijä, henkilökohtainen tiedonanto 7.11.2019.)

Tyynelän yksikkö on suunnattu lapsille, joille Hoppiskodin toimintatavat ja säännöt ovat jo tuttuja. Yksikkö tähtää lapsen oman toiminnanohjauksen kehittämiseen ja aikuisuuteen kasvamiseen. Tyynelässä on kaksi kolmen huoneen solua, toinen tytöille ja toinen pojille. Asuminen on omatoimisempaa kuin Rauhalassa ja Tyynelä onkin enemmän yksilölliseen kasvuun tähtäävä yksikkö. Painotus on neuropsykiatrisissa haasteissa ja käytöshäiriöissä. (Lastensuojelulaitos Hoppiskodin Rauhalan yksikön työntekijä, henkilökohtainen tiedonanto 7.11.2019.)

2.2 Toimintatavat ja tärkeimmät arvot

Lastensuojelulaitos Hoppiskodin toiminnan perusteina ovat ratkaisu- ja voimavarakeskeinen lähestymistapa sekä dialoginen vuorovaikutus. Yksiköiden toiminnat pohjautuvat elämänhallinnan ja sosiaalisten taitojen kehittämiseen sekä lapsen itsetuntoa parantaviin menetelmiin. Jokaiselle lapselle luodaan tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseen yksilöllisesti. Toimintatapojen tarkoituksena on, että lapset oppisivat uudenlaisia toimintamalleja, joita he voisivat hyödyntää arjenhallinnassaan myös tulevaisuudessa. (Sostuki Oy. Palvelut.)

Hoppiskodille tärkeitä arvoja ovat lapsilähtöisyys ja osallisuus, jotka näyttäytyvät heillä arjen jokapäiväisissä toiminnoissa. Lapsilla on hyvät mahdollisuudet päästä vaikuttamaan niin omiin kuin yhteisiin asioihin. (Sostuki Oy. Yritys.) Tämän vuoksi myös toimintakäsikirjamme painopisteiksi valikoituivat lapsilähtöisyys ja osallisuus.

2.3 Toimintakäsikirjan ideointi ja suunnittelu

Asiakkaille suunnatussa toimintakäsikirjassa oli tarkoituksena tuoda lastensuojelulaitos Hoppiskodin toiminta näkyväksi lapsille ja heidän perheilleen. Toimintakäsikirja sisältää Hoppiskodin yksiköiden toiminnan painopisteet ja ydinkohdat. Näiden lisäksi toimintakäsikirjassa on laitoksen yleistä esittelyä, tietoa toimintaa ohjaavista arvoista ja periaatteista, esittelyä toimintatavoista sekä muuta oleellista tietoa, jota asiakas voisi haluta laitoksesta tietää.

Toimintakäsikirjan ideoinnin ja suunnittelun lähtökohdat sovimme yhdessä Sostuki Oy:n toiminnanjohtajan ja työntekijän kanssa. Tämän pohjalta etenimme toimintakäsikirjan sisällön ja rakenteen suunnittelussa, sekä pohdimme, miten saisimme tuotua asiakkaiden tarpeet ja mielipiteet esiin prosessin aikana. Päätimme lisäksi, että toimintakäsikirjaa koostettaessa myös Hoppiskodin henkilökunnan mielipiteitä huomioitaisiin aktiivisesti.

Sovimme, että työstämme toimintakäsikirjasta luonnosversion, jonka avulla saamme hahmotettua näkyväksi mielipidettämme toimintakäsikirjan ulkoasusta. Samalla saimme visualisoitua toimintakäsikirjan rakennetta ja kokeiltua sen toimivuutta käytännössä. Toimintakäsikirjan fyysinen ilme kehittyi vielä ammattitaitajan käsissä ennen julkaisua ja tuotteen painoon lähtemistä. Lopullisesta taidosta vastasi Mediatoimisto Haiku Oy.

Laadun arvioimiseksi pyrimme prosessin aikana saamaan esiin myös henkilökunnan ja asiakkaiden mielipiteitä. Erityisesti meitä kiinnosti asiakkaiden eli lasten ja heidän huoltajiensa mielipiteet. He osasivat rehellisesti kertoa, miten olimme toimintakäsikirjan työstöprosessissa onnistuneet ja oliko jossain vielä parantamisen varaa. Henkilökunnan mielipiteiden ansiosta pystyimme luomaan hyvää teoriapohjaa toimintakäsikirjalle.

3 TEOREETTINEN TAUSTA

Opinnäytetyömme keskittyy lastensuojelun ja sijaishuollon kentälle. Teoreettinen viitekehys koostuu lastensuojelun ja sijaishuollon lisäksi laadusta ja sen arvioimisesta. Myös lapsilähtöisyys, osallisuus, ratkaisukeskeisyys ja dialogisuus ovat keskeisiä käsitteitä lastensuojelulaitos Hoppiskodin tärkeimpien arvojen ja toimintatapojen takia.

Lisäksi toimintakäsikirjan teoriapohjaa tarkasteltaessa on huomioitava myös uusimmat lakimuutokset, sillä lastensuojelulakiin on tullut muutoksia ja lisäyksiä. Eduskunnan päätöksellä ne ovat astuneet voimaan 1.1.2020. Lakimuutoksessa pykälät on päivitetty palvelemaan enemmän tämän hetken tarpeita. Lakiin lastensuojelulain muuttamisesta (L 542/2019), muutoksia on tullut pääasiassa rajoitustoimenpiteisiin sijaishuollossa. Lapsen perusoikeuksien rajoittamistoimenpiteen ollessa kyseessä, pyritään saavuttamaan tilanteeseen nähden välttämättömät tavoitteet (Räty 2019, 552–553).

3.1 Lastensuojelu

YK:n yleissopimus lasten oikeuksista on astunut voimaan Suomessa vuonna 1991. Yleissopimus koskee nimenomaan alle 18-vuotiaiden ihmisoikeuksia, joista tärkeimpinä ovat turvallisuus, elintaso ja palvelut sekä osallistuminen. Osallistumisella tarkoitetaan sitä, että lapsella on oikeus osallistua ja tulla kuulluksi kaikissa itseään koskevissa asioissa. (Unicef. Lapsen oikeuksien sopimus.) Suomen perustuslaki (L 731/1999) määrittelee, että lapsia on kohdeltava yksilöinä tasa-arvoisesti ja heidän omaa kehitystään vastaavasti. Lasten tulee saada vaikuttaa asioihin, jotka heitä itseään koskevat (L 731/1999).

Kaikilla viranomaisilla on ilmoitusvelvollisuus, eli velvollisuus puuttua lasten hyvinvoinnin laiminlyöntiin ja kaltoinkohteluun. Lasten kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtiminen kuuluu kuitenkin myös muillekin, kuin vain viranomaisille. Lastensuojelun viranomaisten velvollisuutena on puuttua lapsen ja koko perheen kokonaistilanteeseen ja kirjata tarvittaessa aiheesta lastensuojeluilmoitus. Viranomaistaho pyrkii tekemään tämän lasta ja perhettä kuunnellen ja havainnoiden, yhteistyössä heidän kanssaan. (Barker & Hodes 2004, 15–17.)

Lastensuojelun tarkoitus on luoda lapsen kehityksen kannalta turvalliset kasvuolosuhteet ja antaa lapselle hänen tarvitsemansa hoivan ja suojelun. Lastensuojelu tähtää lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, jota lastensuojelulaki (L 417/2007) ohjaa. Lastensuojelulain mukaan lapsen etu on keskeisin lastensuojelun periaatteista. Lastensuojelulaki turvaa myös lapsen oikeudet kehittyä ja

kasvaa riskittömässä ympäristössä. (Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirja. Mitä on lastensuojelu.)

Vastuu lapsesta ja tämän hyvinvoinnista kuuluu ensisijaisesti lapsen vanhemmille. Heillä on myös määräämisoikeus lapsensa asioissa. Yhteiskunnan tavoitteena on olla perheiden kasvatuksellisenä tukena ja tarvittaessa tarjottava apua riittävän ajoissa. Apua voidaan tarjota myös lastensuojelun keinoin. Mikäli lapsen vanhemmat ovat jostain syystä kykenemättömiä huolehtimaan lapsensa hyvinvoinnista, on yhteiskunnan velvollisuus auttaa, eikä apu perustu pelkästään vapaaehtoisuuteen. (Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirja. Mitä on lastensuojelu. Vastuu lapsen hyvinvoinnista.)

Suomalaista lastensuojelua valvotaan tiiviisti. Lastensuojelulaki (L 417/2007) määrittelee kaikki lastensuojelun toimet. Viranomaisten toiminta ja päätökset pohjautuvat aina lakiin. Valvontaa ja vastuuta laadun valvonnasta on jaettu eri toimijoille. Kunnat, aluehallintovirastot sekä sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira vastaavat yhdessä valvonnan jakamisesta. Lastensuojelutyön tulisi olla laadukasta ja läpinäkyvää, jotta se kestää tarkastelun ja lain sille antamat velvoitteet. On osattava ottaa huomioon lapsen ja koko perheen yksilölliset tarpeet. (Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Lastensuojelun valvonta.)

Lapsi- ja perhekohtaiseksi lastensuojeluksi luetaan asiakassuunnitelman laatiminen, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto ja sijaishuollon järjestäminen sekä jälkihuolto. Kuntien tulee järjestää ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei kuulu lastensuojelun asiakkuuden piiriin. Tällöin lapsi ja koko perhe saavat apua muista tukitoimista lastensuojelun ulkopuolelta. Ehkäisevän lastensuojelun tärkein tehtävä on vanhemmuuden tukeminen. (Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirja. Mitä on lastensuojelu.) Kunnan sekä kunnan viranomaisten tehtävänä on edistää lasten ja perheiden hyvinvointia sekä jaksamista (L 1301/2014).

Lastensuojelussa tulisi ensisijaisesti keskittyä avohuollon tukitoimiin, mikäli tämä on lapsen edun mukaista. Jos tämä koetaan riittämättömäksi, tulee viivyttämättä siirtyä sijaishuoltoon. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019, 11.) Lastensuojelulain (L 417/2007) 34 § määrittelee, että viranomaisen tulee pyrkiä järjestämään avohuollon tukitoimet yhteistyössä ja yhteisymmärryksessä lapsen huoltajien kanssa. Aina tämä ei kuitenkaan ole mahdollista. Lastensuojelun avohuollon tukitoimiksi luetaan lastensuojelulain mukaan muun muassa lapsen ja perheen ongelmien selvittely, tukeminen taloudellisesti ja henkisesti, lapsen kuntouttaminen, tehostettu perhetyö ja perhekuntoutus sekä muut perhettä tukevat palvelut. Kaikissa tukitoimissa on otettava huomioon tehty asiakassuunnitelma. (L 417/2007.)

3.2 Sijaishuolto

Lastensuojelulaissa (L 417/2007) sijaishuollolla tarkoitetaan kodin ulkopuolella järjestettävää lapsen huolenpitoa ja hoitoa. Kyseessä voi olla huostaanotto, kiireellinen sijoitus tai oikeuden väliaikainen määräys lapsen olinpaikasta (L 417/2007).

Lapsilähtöisyys sijaishuollossa tulee huomioida tarkasti. Sijaishuolto on järjestettävä lapsen yksilöllinen tarve, ikä ja kehitystaso huomioiden. Erityisen tärkeää on saada erotettua toisistaan lapsen ja huoltajien tarpeet. Sijaishuollossa etusijalla on aina lapsi, ei huoltajat tai muut aikuiset. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Käsikirja. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Sijaishuolto. Hoito ja kasvatus sijaishuollossa. Lapsen oikeudet sijaishuollossa.)

Lapsi, joka asuu sijaishuollon piirissä, on yleensä joutunut kokemaan jotain vakavaa ja mieltä järkyttävää. Lapsi saattaa kokea tulleen hylätyksi ja olonsa turvattomaksi sekä aikuisten pettäneen tämän luottamuksen. Kyselemällä ja olemalla aidosti kiinnostunut lapsen asioista, luodaan luottamusta ja turvallisuuden tunnetta lapsen jokapäiväiseen elämään. (Nikkanen 2012, 16–17.)

Lapsella on oma nimetty työntekijänsä, jonka tehtävänä on tehdä selvitys lapsen tilanteesta ja tarpeista sekä etsiä lapselle sopiva sijaishuoltopaikka. Lopullisen päätöksen lapsen sijoituksesta tekee kunnan sosiaalihuollon johtava viranhaltija. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Käsikirja. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Sijaishuolto. Sijaishuollon muodot.) Sijaishuoltopaikka määräytyy yksilöllisesti lapsen tarpeiden mukaan. Mahdollisia paikkoja ovat perhehoito, ammatillinen perhehoito, laitoshuolto tai muu lapsen tarpeiden mukainen paikka. Väliaikainen sijoitus voi kestää enintään kuusi kuukautta. (Räty 2019, 471.)

Jokaisesta lastensuojelun asiakkaasta laaditaan asiakassuunnitelma. Siihen kirjataan sijaishuollon tavoitteet, olosuhteet ja asiat, joihin lastensuojelun huomio kiinnittyy. Asiakassuunnitelma tulee aina käydä läpi yhdessä lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirjat. Työprosessit. Lastensuojelun asiakassuunnitelma.) Lapselle tulee tehdä lisäksi hoito- ja kasvatussuunnitelma, mikäli sijaishuollossa lapseen kohdistuu rajoituksia. Suunnitelmia voidaan muokata tarpeiden mukaan. (L 417/2007.)

Lastenkodit, koulukodit tai vastaavat laitokset sekä vastaanottokodit ja nuorisokodit ovat lastensuojelulaitoksia, joihin lapsi voidaan sijoittaa, jos laitoshoidon tarpeelliseksi. Näiden toiminnasta vastaa valtio, kunnat tai yksityiset yritykset. Lapsen sijoittamista laitokseen pidetään parhaana väliaikaisena ratkaisuna, jos tilanne ja ongelmat ovat edenneet niin pitkälle, että ensisijaisena ratkaisuna pidettävää perhehoitoa ei voida enää pitää vaihtoehtona. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirjat. Työprosessit. Sijaishuolto. Sijaishuollon muodot. Lastensuojelulaitokset.) Lastensuojelulaki (L 417/2007) määrittää myös sijaishuollon toimitilojen ja kasvuolosuhteiden laadun sekä henkilökunnan määrän ja pätevyyden, joiden kaikkien tulee lapsen edun ja turvallisuuden mukaisia.

Yksityisen, ympärivuorokautisia sosiaalipalveluita tuottavan palveluntuottajan tulee toimiakseen hakea toimilupaa oman alueensa aluehallintovirastolta tai Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta eli Valviralta. Luvan saamiseksi aluehallintovirasto tarkistaa tilat ennen toiminnan aloittamista.

Aluehallintovirastolla on oikeus ottaa tarkastukseen mukaan edustaja kyseisestä kunnasta, jonka alueella palveluita tuotetaan. (L 922/2011.)

Sosiaalihuollon yleinen valvonta on sosiaali- ja terveysministeriön tehtävä, kun taas aluehallintovirastot ja Valvira vastaavat lastensuojelulaitosten valvonnasta. Myös kunnalla on tässä oma roolinsa. Lastensuojelulaitosten toiminta on yleisesti hyvin valvottua ja säädeltyä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirjat. Työprosessit. Lastensuojelun valvonta.)

3.3 Lastensuojelun laatu ja sen arvioiminen

Laatu mielletään usein positiivissävytteiseksi sanaksi. Laatua pidetään yleensä hyvänä asiana, mutta sen määrittelemineen on haastavaa. Sillä pystytään mittaamaan miten jokin tuote tai palvelu vastaa sille annettuja kriteereitä. Asiakkaan tyytyväisyys on hyvä laadun mittari. (Holma 2009,12.)

Lastensuojelu elää jatkuvassa kehityksessä ja laadun valvonta on tiukentunut entisestään. Uusia toimintamalleja kehitetään ja ajankohtaista tutkimustietoa pyritään saamaan kuntien sekä organisaatioiden tietoisuuteen. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Tutkimus ja kehittäminen. Tutkimus ja hankkeet. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Erityis- ja vaativan tason palvelut. Lastensuojelun kehittäminen.)

Vuodesta 2016 Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma LAPE on ajanut lapsen etua ja tukenut vanhemmuutta parantamalla peruspalveluja. LAPE on osaltaan selvittänyt, mitä on hyvä ja laadukas lastensuojelutyö. (Pelastakaa lapset ry. Mitä on laatu ja vaikuttavuus lastensuojelussa.) LAPE-hanke pyrkii vahvistamaan lapsen oikeuksia sijaishuollossa ja sen kehittämistyö luo pohjaa laadukkaalle lastensuojelutyölle. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Tutkimus ja kehittäminen. Tutkimus ja hankkeet. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Erityis- ja vaativan tason palvelut. Lastensuojelun kehittäminen. Sijaishuollon ohjauksen ja valvonnan malli.) LAPE hyödyntää toiminnassaan kokemusasiantuntijoita

palveluiden kehittämisessä, muun muassa vuorovaikutuksen ja toimivan yhteistyön näkökulmasta (Lamberg 2018, 90).

Lastensuojelun laatusuositukseen on määritelty viisi eettistä periaatetta, jotka voidaan hyväksyä kaiken lastensuojelutyön ja laatusuosituksen tavoitteiksi. Näiden viiden periaatteen tulisi näkyä jokaisella työpaikalla lastensuojelussa sekä myös jokaisen ammattilaisen henkilökohtaisessa työskentelyssä. Asiakkaiden ihmisarvo ja perusoikeudet, lapsen etu, vuorovaikutus, ammattihenkilöstön työn laatu sekä vastuulliset päätökset ja toimintakulttuuri ovat periaatteita, joiden näkyvyyttä ja toteutumista olisi hyvä arvioida jokapäiväisessä työskentelyssä. Näiden kaikkien toteutuessa lastensuojelutyö on laadukasta ja eettisesti kestävää. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019, 11–16.)

Lastensuojelun laadun mittaamisessa on useita seikkoja. On tärkeää huomioida lapsi ja perhe yksilöinä oman elämänsä parhaina asiantuntijoina. Antamalla tilaa lapsen ja koko perheen omalle osallisuudelle, pystytään kehittämään koko palvelukokonaisuutta entistä henkilökohtaisempaan suuntaan. Lasten ja heidän huoltajien kuulluksi tulemisen kokemusta ei voi korostaa liikaa. Hyvällä vuorovaikutuksella on iso rooli siinä, kuinka hyvin asiakas kokee tulleen kuulluksi. Lapsen omaa hyvinvointia lisää se, että hänen äänensä kuullaan lapsen oma ikä ja kehitystaso huomioiden. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019, 18–22.)

Moniammatillisen yhteistyön avulla pystytään rakentamaan paras mahdollinen palvelukokonaisuus. Muun muassa varhaiskasvatuksen ja koulun sekä lastensuojelun yhteistyöllä saadaan aikaan laadukas palvelukokonaisuus, jonka avulla on löydettävissä parhaiten lasta ja perhettä tukevat palvelut. Palveluiden oikea-aikaisuus ja välitön tiedonkulku lisäävät luottamusta koko palvelujärjestelmää kohtaan, jolloin työ kestää laadun tarkastelun. Moniammatillisen tiimin tarkoituksena on tukea lastensuojelussa työskentelevää sosiaalityöntekijää. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019, 23–25.)

Laatusuositus tähtää siihen, että kunnat tekevät yhteistyössä lapsien ja perheiden kanssa suunnitelman. Sillä pyritään parantamaan ja kehittämään palveluita asiakkaan näkökulmasta. Lapsi- ja perhelähtöisyys kehittämistyössä parantaa

myös vuorovaikutusta viranomaisten ja lasten sekä perheiden välillä. Kehittämistyö mahdollistaa asiakkaiden osallisuuden koko työskentelyprosessiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, 18–22.)

3.4 Lapsilähtöisyys

Lapsen kanssa työskentely voidaan aloittaa esimerkiksi koulussa tai kotona, mikäli puitteet sen sallivat ja lapsi on itse suostuvainen tapaamisiin. Tapaamisia olisi hyvä järjestää useampia. Lapsen ikä ja kehitystaso sekä etu huomioiden, sosiaalityöntekijällä tai muulla lastensuojelun työntekijällä on oikeus tavata lapsi ilman huoltajia, mutta pääsääntöisesti tapaamiset tulisi järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa. (L 417/2007.)

Lapsilähtöisyys on perusasioita hyvässä ja laadukkaassa lastensuojelutyössä. Lapsen osallistuminen häntä itseään koskeviin päätöksiin on tärkeä osa identiteetin kehittymistä ja minäkuvan muodostumista. Lapsilähtöinen työote pohjautuu lapsen tarpeisiin ja siihen, että lapsi on itse keskiössä ja aktiivisena toimijana. On huomioitava, että lastensuojelun asiakkuudessa olevalla lapsella vuorovaikutustaidot voivat olla puutteelliset, mikä taas saattaa asettaa erityisiä haasteita työntekijöille. (Timonen-Kallio 2010, 6–11.) Lastensuojelulain (L 417/2007) perusteella lapsen mielipidettä ja toiveita on kuunneltava.

3.5 Osallisuus

Lapsella on täysi oikeus saada häntä itseään koskevaa tietoa toimenpiteistä, suunnitelmista ja ratkaisuista. Lapselle on annettava mahdollisuus vaikuttaa ja ilmaista mielipiteensä. Tässä keskiössä on vastavuoroisuus, sillä lapsi ei pysty vaikuttamaan, jos ei pääse mukaan asioiden käsittelyyn. (Räty 2019, 181–183.) Lapsen osallisuus ei toteudu, ellei hän saa onnistumisen kokemuksia päätöksissä mukana olosta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Lapsen osallisuus.)

Lapsen osallisuutta ohjaa vahvasti Suomen lainsäädäntö ja siihen kuuluu useita erilaisia osia, joista se rakentuu. Huomioitavaa on, että lastensuojeluasioissa lapsi on itse osallistujana ja asianosaisena, jolloin lapselle merkityksellisintä on tieto siitä, miten kaikki päätökset vaikuttavat hänen jokapäiväiseen elämäänsä. 12 vuotta täyttäneellä lapsella on paremmat oikeudet omien asioidensa päätöksentekoon kuin nuoremmilla lapsilla. 12-vuotiaalla on lainmukainen oikeus käyttää puhevaltaansa ja nähdä häntä koskevia asiakirjoja. (Terveystieteiden tutkimuskeskus. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Lapsen osallisuus.)

Lapselle tulee antaa mahdollisuus osallistua tai kieltäytyä osallistumasta päätöksentekoprosessiin, sillä tilanteet saattavat olla haastavia. Prosessien ja päätösten aikana oikea-aikaisen tiedon antaminen ja lapsen omista oikeuksista kertominen on viranomaisten velvollisuus. Tiedot tulee kertoa lapselle hänen kehitystasonsa huomioiden ymmärrettävässä muodossa. Lapsen tulee saada olla itse osana prosessia. Hänellä on oikeus tuoda oma äänensä ja ajatuksensa kuuluviin sekä saada niihin aikuisen tuki. Ennen kaikkea lapsella tulee olla tieto siitä, että hänellä on oikeus myös tehdä itseään koskevia päätöksiä, ikä huomioon ottaen. (Araneva 2016, 188–189.)

3.6 Ratkaisukeskeisyys ja dialogisuus

Ratkaisukeskeisyys on lähestymistapana käytännöllinen, sillä se antaa runsaasti työkaluja ongelmatilanteisiin ja kehittämistyössä toimimiseen. Ratkaisukeskeisen lähestymistavan tarkoitus ei ole tarjota valmiita ratkaisuja, vaan edetä vähitellen kohti asetettuja tavoitteita. Tavoitteista tulee tehdä realistiset ja konkreettiset, jotta niistä ei tule liian kuormittavia. On myös tärkeää pitää kiinni jo hyväksi havaituista toimintamalleista ja tavoitteista. (Petrelius & Eriksson 2018, 102.)

Vaikka kaikki asiat eivät aina ole ratkaistavissa, pyritään löytämään tavoitteita, päämääriä ja voimavaroja, joilla päästä haasteista eteenpäin. Ratkaisukeskeisyys pyrkii keskittymään onnistumisiin epäonnistumisten sijaan. (Petrelius & Eriksson 2018, 102.) Hoppiskodissa lasta ja perhettä tuetaan heidän omien

voimavarojensa mukaan auttamalla heitä etsimään itse ratkaisut haasteisiinsa (Sostuki Oy. Toimintamme).

Dialogisuus on vastavuoroista vuorovaikutusta, jossa on tärkeää, että lapsi ja hänen perheensä kokevat tulevansa kuulluksi. Dialogisuus antaa tilaa lapsen ja perheen omille oivalluksille, mikä lisää merkittävästi osallisuuden tunnetta. Osallisuudella lisätään myös vaikuttavuutta ja hyvinvointia. Lapsen ja koko perheen näkökulmat huomioimalla kaikki voivat tuntea olonsa merkityksellisiksi ja kunnioitetuiksi. Autetuksi tulemisen tunne lisääntyy, mikäli vuorovaikutuksen laatu, määrä ja luottamus kasvaa. Kehomme ja tunteemme kertovat monesti enemmän kuin sanamme, jolloin dialogi ei aina välttämättä tarvitse tuekseen puhetta. (Lamberg 2018, 87–98.)

4 MENETELMIEN KUVAUS

Kehittämispainotteisella opinnäytetyöllä tarkoitetaan työtä, jonka lopputuloksena on konkreettinen tuotos tai toiminnallinen tapahtuma. Kehittämisenäkökulman lisäksi jokaiseen opinnäytetyöhön kuuluu myös tutkimuspainotteinen osio. Kehittämispainotteista opinnäytetyötä tehdessä, työskentely alkaa sen tarpeen ja lähtökohtien kartoittamisen kautta, edeten teoreettisen tietopohjan ja tavoitteiden hahmottamiseen. Sen jälkeen hahmotetaan projektin käytännön toteuttamisen vaiheet, määritellään aikataulut ja mahdollinen budjetti. Lopuksi on vielä huomioitava kehittämistyön raportointiosuus ja työn julkistaminen. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 32, 44.) Opinnäytetyössämme on pääpainona toiminnallinen ja kehittämispainotteinen ote, minkä tuottamiseen käytettiin tiedonkeruuta.

Toiminnallisen ja kehittämispainotteisen menetelmän lisäksi hyödynsimme havainnointi- ja haastattelumenetelmää, jonka avulla tuimme toimintakäsikirjan koostamisen prosessia. Havainnoinnin ja työntekijöiden konsultaation avulla

saimme koostettua kyselyt Hoppiskodin asiakkaille. Toimintakäsikirja on tiedonkeruun ja asiakaskyselyjen sekä havainnoinnin tuotos.

Ojasalon, Moilasan ja Ritalahden (2015) mukaan havainnointi- ja haastattelumenetelmää voidaan toteuttaa aineistonkeruumenetelmänä erilaisin keinoin. Haastattelumenetelmiä on olemassa useita erilaisia ja ne toimivat hyvänä tukena kehittämispainotteisten tehtävien tiedonsaannissa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 106.) Opinnäytetyössä käyttämämme haastattelumenetelmä on muodoltaan strukturoitu haastattelu eli lomakehaastattelu.

Lomakehaastattelussa on olemassa tarkoin määritelty haastattelurunko ja järjestys, jonka mukaan haastattelukysymykset on tarkoitus käydä läpi. Kysymykset tehdään helposti ymmärrettävään muotoon, jotta väärinymmärrykset saataisiin minimoitua. Strukturoidun haastattelun avulla vastauksia pystytään analysoimaan numeraalissa muodossa. (Ojasalo ym. 2015, 106–108.)

Päätimme toteuttaa asiakkaille strukturoidut lomakehaastattelut kyselyiden avulla. Niiden kautta asiakkaat saivat osallistua sisällön tarpeellisuuden ja osuvuuden pohdintaan, sekä tuoda ilmi heidän kommenttinsa siitä, puuttuuko heidän mielestään aihealueesta jotain oleellista tietoa. Lisäksi kyselyitä käyttämällä vältyimme siltä, että toimintakäsikirjan sisältö olisi ollut vain meidän laatijoiden tai Hoppiskodin työntekijöiden näkemys. Tarve kyselyihin tuli siitä, että halusimme vastata toimintakäsikirjalla nimenomaan asiakkaiden konkreettisiin tarpeisiin ja kiinnostuksen kohteisiin.

Toimintakäsikirjan tarkoituksena on Hoppiskodin toiminnan näkyväksi tuomisen lisäksi olla ytimekäs opas, joka vastaisi asiakkaiden mieltä askarruttaviin pohdintoihin, ennen kuin heidän tarvitsisi niitä edes kysyä ääneen. Tämän vuoksi oli ensiarvoisen tärkeää tuoda asiakkaiden mielipiteet toimintakäsikirjan käsittelemistä asioista esiin.

5 TUTKIMUSKYSELYT

Koostimme kaksi tutkimuskyselyä (LIITE 1, LIITE 2) Hoppiskodin tämän hetkिसille asiakkaille, toisen lapsille (LIITE 1) ja toisen heidän huoltajilleen (LIITE 2). Kyselyt olivat muuten keskenään identtisiä, lukuun ottamatta joidenkin kysymyskohtien suuntaamiseroja, riippuen siitä, oliko vastaajana lapsi vai huoltaja. Halusimme tehdä tämän eron vastaajissa näkyväksi, sillä tahdoimme tietää, kuinka tärkeitä kysymämme asiat olivat lapsille ja vastavuoroisesti, kuinka tärkeitä samat asiat olivat heidän huoltajilleen. Itse kyselyt tehtiin kuitenkin täysin anonymisti ja myös kysymykset valikoitiin niin, ettei vastauksista saa ulkopuolinen lukija tietää, kuka vastaaja oli kyseessä.

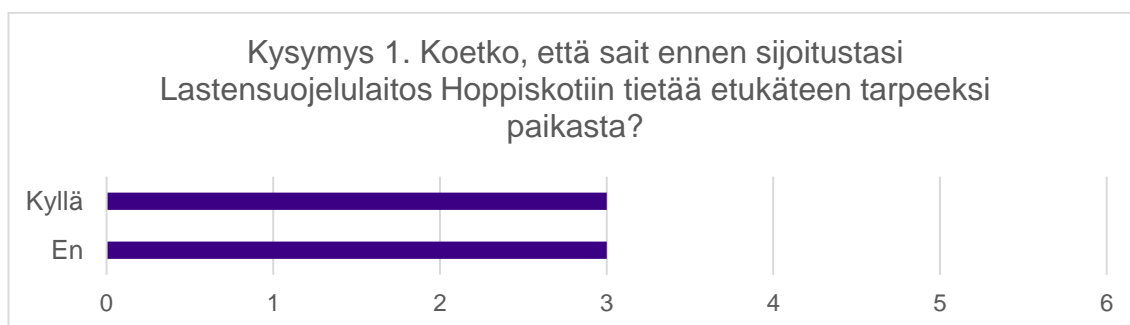
Kyselyt (LIITE 1, LIITE 2) toteutettiin marraskuussa 2019 Webropol 3.0 julkisilla linkeillä, jotka Hoppiskodin työntekijät toimittivat asiakkaille. Hoppiskodissa oli marraskuun aikana asiakkaana yhteensä kuusi lasta. Heidän lisäksi kyselylinkki toimitettiin yhdelle jokaisen lapsen huoltajista. Yhteensä kahdestatoista toimitetusta linkistä saimme yksitoista vastausta.

5.1 Kysely lapsille

Kuusi lasta kuudesta vastasi heille toimitettuun kyselyyn (LIITE 1), eli vastausprosentiksi tuli 100 %. Lomake sisälsi kokonaisuudessaan kuusi pääkysymystä, joista yksi oli 21-osainen kysymyssarja. Kolme näistä pääkysymyksistä oli avoimia kysymyksiä.

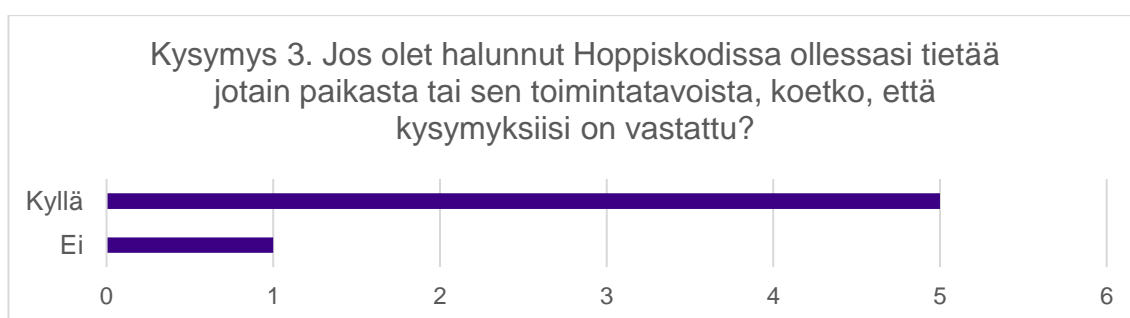
Ensimmäisessä kysymyksessä (KUVIO 1) kartoitettiin sitä, kokivatko lapset saaneensa tarpeeksi tietoa Hoppiskodista ennen sinne sijoitustaan. 50 % lapsista koki saaneensa tarpeeksi tietoa laitoksesta etukäteen ja 50 % koki, ettei ollut saanut tarpeeksi tietoa etukäteen. Toiseen, avoimeen kysymykseen, mitä tietoa lapsi olisi halunnut saada ennen sijoitustaan Hoppiskotiin, vastasi 50 % lapsista, eli oletettavasti edelliseen kysymykseen kieltävästi vastanneet lapset. Vastaajat

olisivat halunneet tietää, että millaista Hoppiskodissa on, yleisesti Hoppiskodista ja siitä, kuinka tiukat ja huonot säännöt Hoppiskodissa on.

KUVIO 1. Lasten vastaukset ensimmäiseen kysymykseen

Kolmannessa kysymyksessä (KUVIO 2) tiedusteltiin sitä, miten lapset kokivat, että heidän esittämiinsä kysymyksiin oli Hoppiskodissa vastattu koskien paikkaa tai sen toimintatapoja. Kysymyksen oli tarkoitus kartoittaa sitä, oliko lapsilla jotain kysymyksiä, joita he jo Hoppiskodissa ollessaan olisivat halunneet tietää, mutta kokivat vielä jääneensä vaille vastausta. Lapsista 83 % koki saaneensa vastauksia kysymyksiinsä ja 17 % koki, ettei saanut vastauksia kaikkiin kysymyksiin. Neljänteen, avoimeen kysymykseen, mistä asioista lapsi haluaisi saada enemmän tietoa, vastasi 33 % lapsista, eli edelliseen vastaukseen kieltävästi vastannut ja yksi myöntävästi vastannut lapsi. Vastauksista toinen oli vahinko, mutta toinen kertoi toivovansa lisätietoa lakiasioista.

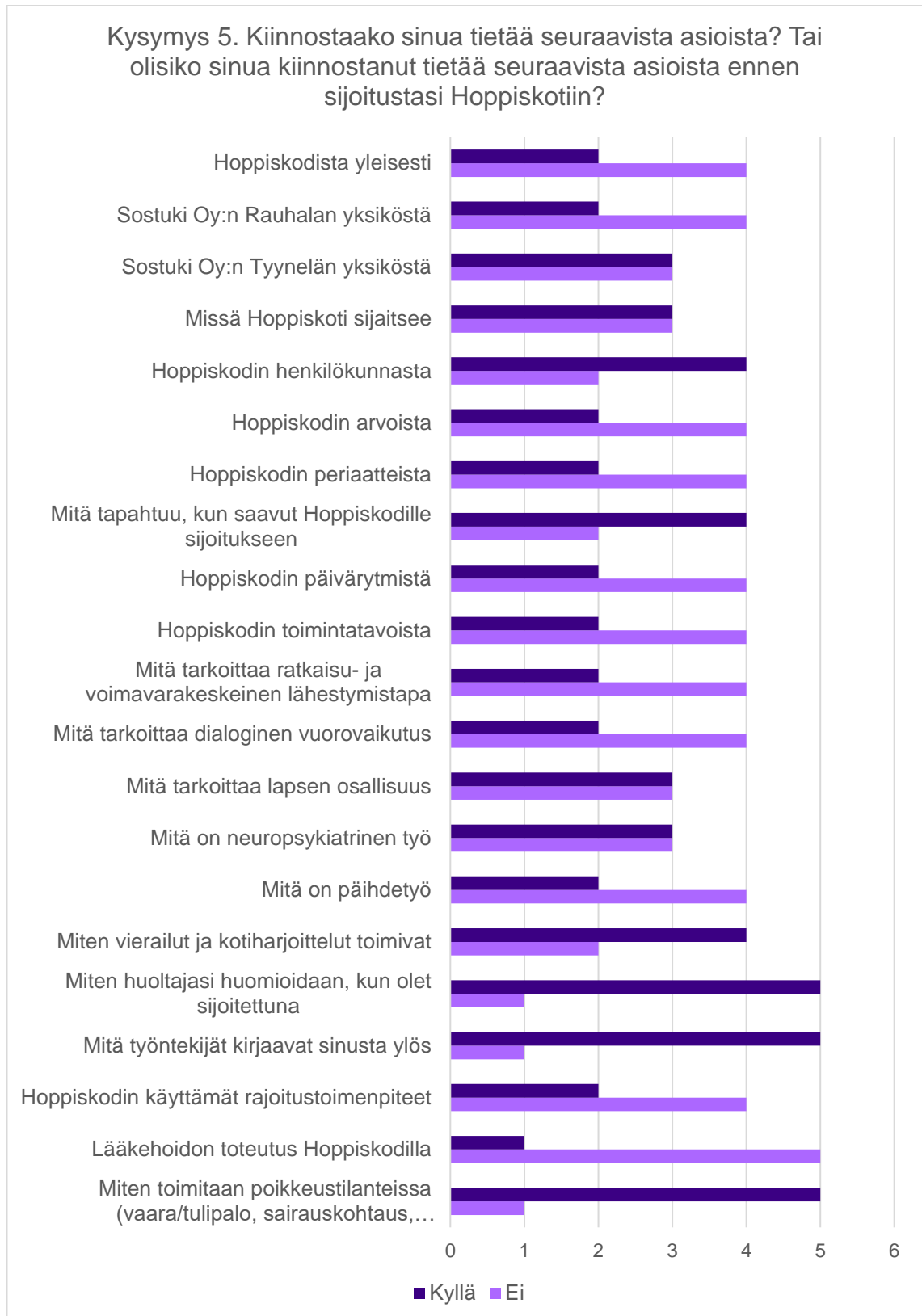
KUVIO 2. Lasten vastaukset kolmanteen kysymykseen

Viidennessä kysymyksessä (KUVIO 3) kartoitettiin lasten kiinnostusta mainittuja 21:tä asiaa kohti. Kohdat olivat teemoja, joita oli tarkoitus avata toimintakäsikirjassa, jos asiakkaiden kiinnostus aiheeseen olisi riittävää. 83 % lapsista koki

haluavansa tai halunneensa tietää, miten hänen huoltajansa huomioidaan, kun hän itse on sijoitettuna, mitä työntekijät kirjaavat hänestä ylös ja miten toimitaan poikkeustilanteissa, kuten vaaran tai tulipalon sattuessa, sairauskohtauksen kohdalla, väkivaltaisen käytöksen kanssa tai karkaamistilanteessa. Toiseksi eniten, eli 67 % lapsista oli kiinnostunut tietämään Hoppiskodin henkilökunnasta, mitä tapahtuu, kun hän saapuu sijoitukseen Hoppiskotiin, sekä miten vierailut ja koti-harjoittelut toimivat.

50 % lapsista halusi tietää tulevasta Tyynelän yksiköstä, Hoppiskodin sijainnista, lapsen osallisuudesta ja neuropsykiatrisesta työstä. Suurin osa kartoittamistamme kohdista eli kymmenen kohtaa olivat lapsista kiinnostavia 33 % mielestä. Näitä olivat tiedot Hoppiskodista yleisesti, Rauhalan yksiköstä, Hoppiskodin arvoista, periaatteista, päivärytmistä ja toimintatavoista, ratkaisu- ja voimavarakeskeisestä lähestymistavasta, dialogisesta vuorovaikutuksesta, päihdetyöstä ja Hoppiskodin käyttämistä rajoitustoimenpiteistä. Vähiten eli 17 % kiinnostusta sai tieto lääkehoidon toteutuksesta Hoppiskodissa. Mikään kohta ei jäänyt kartoituksessa nolliille.

Kuudennessa, avoimessa kysymyksessä, tiedusteltiin lapsilta sitä, olisiko heille vielä tullut jotain mieleen, mikä heitä kiinnostaisi tai olisi ennen heidän sijoitustaan Hoppiskotiin kiinnostanut tietää. Vastauksia tuli 83 %, joista yksi oli emoji, yksi lapsista ei tiennyt ja loput vastasivat, ettei ole muita asioita mielessä. Kokonaisuudessaan vastausten perusteella oli havaittavissa, että kaikki toimintakäsikirjaan valikoidut teemat kiinnostaisivat ainakin osaa lapsista, eikä myöskään olisi tarkoituksenmukaista lisätä toimintakäsikirjaan enempää sisältöä.

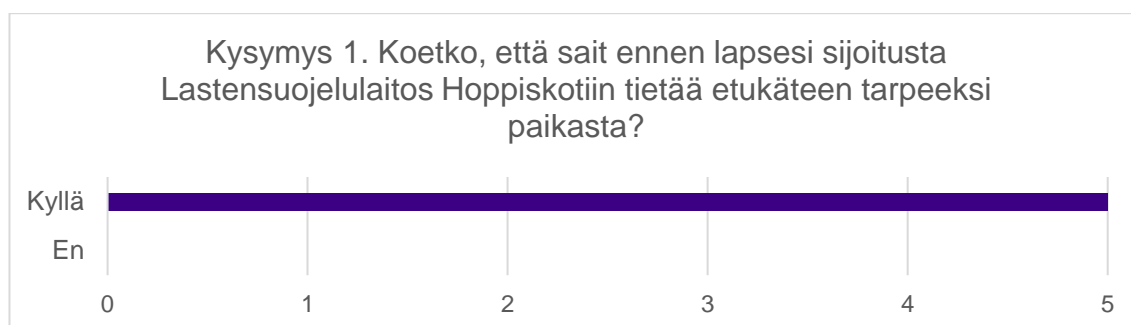

KUVIO 3. Lasten vastaukset viidenteen kysymykseen

5.2 Kysely huoltajille

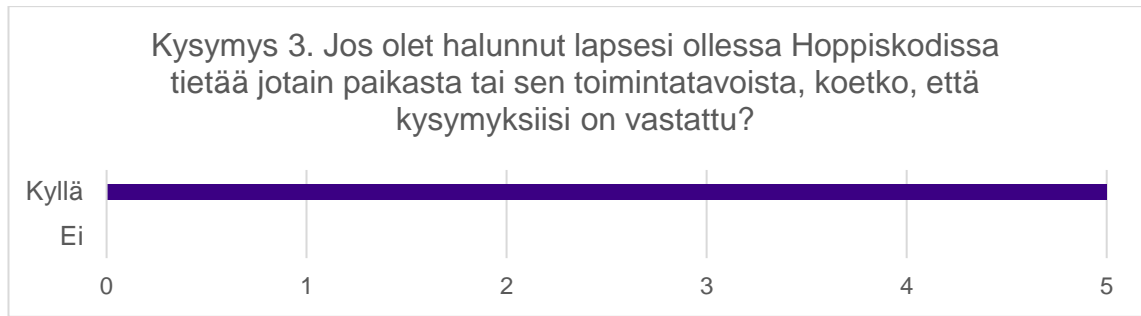
Viisi huoltajaa kuudesta vastasi heille toimitettuun kyselyyn (LIITE 2). Vastausprosentiksi tuli 83 %. Huoltajien kysymykset noudattivat samaa linjaa lasten kyselyn (LIITE 1) kanssa.

Ensimmäisessä kysymyksessä (KUVIO 4) kartoitettiin sitä, kokivatko huoltajat saaneensa tarpeeksi tietoa Hoppiskodista, ennen lapsensa sijoitusta. 100 % huoltajista koki saaneensa tarpeeksi tietoa laitoksesta etukäteen. Toiseen, avoimeen kysymykseen, mitä tietoa huoltaja olisi halunnut saada ennen hänen lapsensa sijoitusta Hoppiskotiin, vastasi 20 % huoltajista. Yksi vastaaja kommentoi, että vaikka ennen lapsen sijoitusta oli mahdollisuus kysellä asioista, niin kriisin keskellä hän ei sitä osannut.

KUVIO 4. Huoltajien vastaukset ensimmäiseen kysymykseen

Kolmannessa kysymyksessä (KUVIO 5) tiedusteltiin, miten huoltajat kokivat, että heidän esittämiinsä kysymyksiin on heidän lapsensa ollessa Hoppiskodissa vastattu koskien paikkaa tai sen toimintatapoja. Huoltajista 100 % koki saaneensa vastauksia kysymyksiinsä. Neljänteen, avoimeen kysymykseen, mistä asioista huoltaja haluaisi saada enemmän tietoa, ei vastannut kukaan huoltajista. Vastamattomuuden perusteella totesimme, että huoltajat kokivat saaneensa hyvin vastauksia kysymyksiinsä.

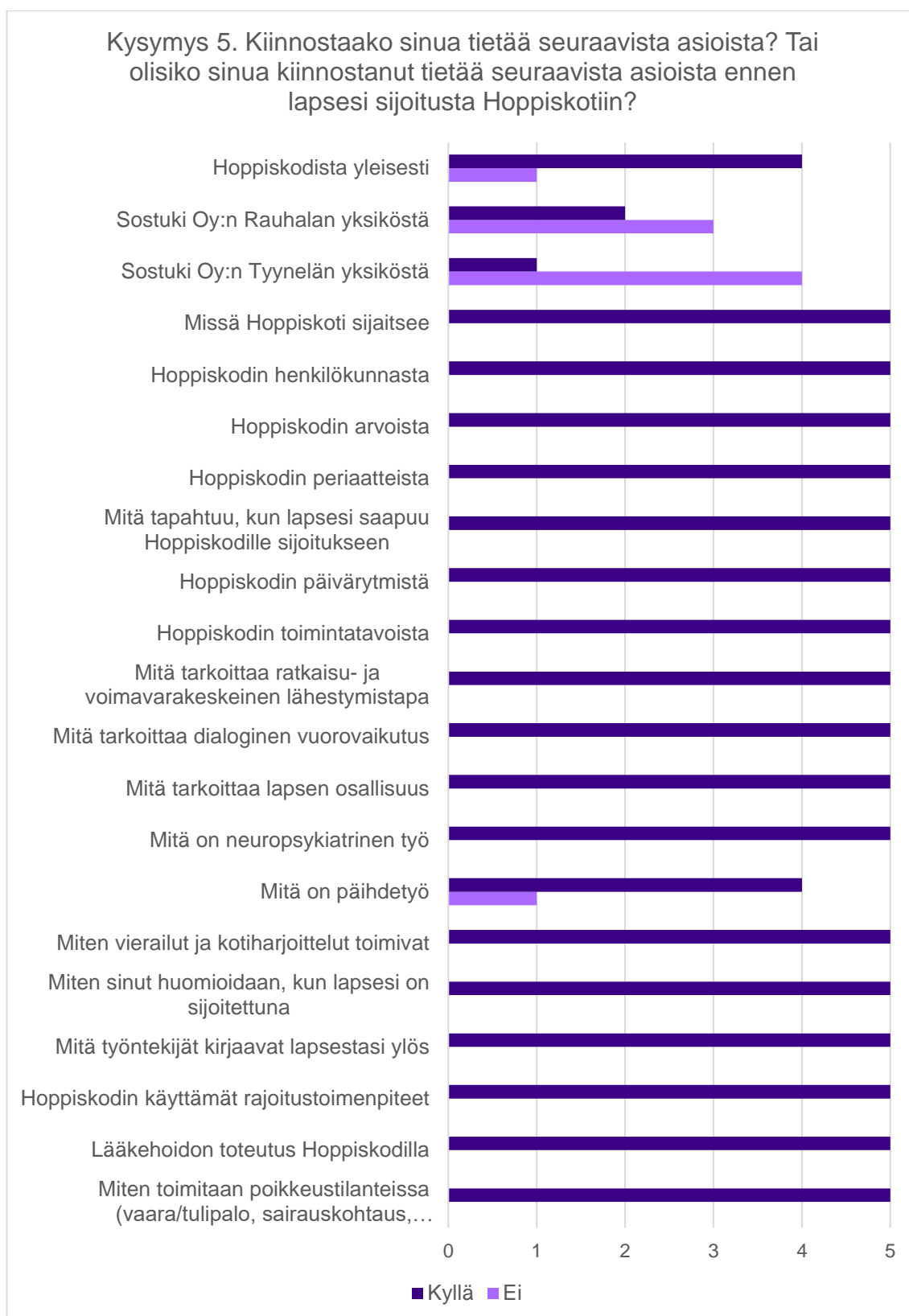

KUVIO 5. Huoltajien vastaukset kolmanteen kysymykseen

Viidennessä kysymyksessä (KUVIO 6) kartoitettiin huoltajien kiinnostusta mainittuja 21:tä asiaa kohti. Suurin osa kohdista, eli 17 kohtaa, kiinnosti kaikkia vastanneita huoltajia. 100 % huoltajista koki haluavansa tai halunneensa tietää Hoppiskodin sijainnista, henkilökunnasta, arvoista ja periaatteista, siitä mitä tapahtuu, kun hänen lapsensa sijoitetaan Hoppiskotiin, Hoppiskodin päivärytmistä ja toimintatavoista, ratkaisu- ja voimavarakeskeisestä lähestymistavasta, dialogisesta vuorovaikutuksesta, lapsen osallisuudesta, neuropsykiatrisesta työstä, miten vierailut ja kotiharjoittelut toimivat, miten huoltajat huomioidaan, kun lapsi on sijoitettuna, mitä työntekijät kirjaavat lapsesta ylös, rajoitustoimenpiteistä, lääkehoidon toteutuksesta, sekä miten poikkeustilanteissa toimitaan.

Toiseksi eniten eli 80 % huoltajista, oli kiinnostuneita tietämään päihdetyöstä ja Hoppiskodista yleisesti. 40 % huoltajista halusi tietää Rauhalan yksiköstä ja 20 % tulevasta Tyynelän yksiköstä. Kuten lapsille suunnatussa kyselyssä, myös huoltajat kokivat kaikki kysytyt teemat oleellisiksi.

Kuudennessa, avoimessa kysymyksessä, tiedusteltiin huoltajilta sitä, olisiko heille vielä tullut jotain mieleen, mikä heitä kiinnostaisi tai olisi ennen heidän lapsensa sijoitusta Hoppiskotiin kiinnostanut tietää. Vastauksia ei tullut yhtään. Kokonaisuudessaan vastausten perusteella oletimme, että kaikki toimintakäsikirjaan valikoidut teemat kiinnostaisivat lähes jokaista huoltajaa, eikä olisi tarkoituksenmukaista lisätä toimintakäsikirjaan enempää sisältöä.

KUVIO 6. Huoltajien vastaukset viidenteen kysymykseen

5.3 Yhteenveto asiakaskyselyistä

Kyselyn saaneista lapsista ja heidän huoltajistaan yhteensä 92 % vastasi kysymyksiin. Vastausten perusteella huoltajista 100 % ja lapsista 50 % kokivat saaneet tarpeeksi etukäteistietoa Hoppiskodista. Lisäksi 100 % huoltajista ja 83 % lapsista kokivat, että Hoppiskodin asiakkuuden aikana heidän kysymyksiinsä on vastattu hyvin. Toimintakäsikirjan suunniteltujen teemojen tärkeyttä kartoittaessa, huoltajilla oli korkeampi kiinnostusprosentti useampaan aiheeseen. 100 % huoltajista oli kiinnostunut tietämään 17:stä, 80 % kahdesta, 40 % yhdestä ja 20 % yhdestä aiheesta. Lapsista puolestaan 83 % oli kiinnostunut tietämään kolmesta, 67 % kolmesta, 50 % neljästä, 33 % kymmenestä ja 17 % yhdestä aiheesta.

Vastaajat olivat suurimmaksi osaksi saaneet etukäteen tietää Hoppiskodista tarpeeksi, mutta osa koki vielä saamansa tiedon riittämättömäksi. Kun asiakkuus alkoi, tilanne näyttäytyi vastausten perusteella kuitenkin parantuneen. Näistä vastauksista huolimatta, kiinnostus valitsemiimme toimintakäsikirjan teemoihin oli suurta, varsinkin huoltajien puolelta. Mikään kohta ei jäänyt vaille kiinnostusta, eikä mikään aihealue puuttunut vastausten perusteella. Näin ollen voimme perustella, että asiakkailla oli riittävä mielenkiinto tietää valitsemistamme teemoista, joten pitäydyimme niissä, eikä lisäyksiä tarvittu.

6 VALMIS TOIMINTAKÄSIKIRJA

Asiakaskyselyiden lisäksi halusimme kuulla myös Hoppiskodin henkilökunnan mielipiteitä tekemästä toimintakäsikirjan luonnoksesta. Painopisteenä heidän tarkastelussaan oli tekstin sisältö rakenteineen ja kuvallinen ilmaisu. Asiakkaiden kyselytulosten ja Hoppiskodin henkilökunnan palautteiden jälkeen, saimme hiottua toimintakäsikirjan (LIITE 3) siihen kuntoon, että lähetimme sen marraskuun 2019 lopulla taittajalle, Mediatoimisto Haiku Oy:lle. Taittaja

viimeisteli toimintakäsikirjan visuaalisen ilmeen tammikuussa 2020. Lopullinen taitto noudatti tekemämme luonnosversion linjaa. Kokonaisuudessaan toimintakäsikirjasta tuli 16-sivuinen ytimekäs tietopaketti Hoppiskodissa jo oleville, sekä sen uusille asiakkaille.

Valmiin toimintakäsikirjan (LIITE 3) sisältö nojaa opinnäytetyössämme läpikäytyyn teoriapohjaan, Hoppiskodin työntekijöiden huomiointeihin ja kommentteihin sekä asiakaskyselyiden tuloksiin. Lisäksi toimintakäsikirjan prosessissa otettiin syksyn aikana kyselyissä huomioon Hoppiskodin asiakkaiden mielipiteitä työntekijöiden kommenttien rinnalla. Tämä vahvisti lapsilähtöisyyden toteutumista toimintakäsikirjan työstön aikana. Tiedon saimme työntekijältä toimintakäsikirjan ollessa viimeistelyvaiheessa (Lastensuojelulaitos Hoppiskodin Rauhalan yksikön työntekijä, henkilökohtainen tiedonanto 21.1.2020).

Kokonaisuudessaan toimintakäsikirjan teko perustui yhteistyöhön meidän ja työelämän yhteistyötahon sekä heidän asiakkaidensa kanssa. Projektin viimeistelyvaiheen olennaisena osana myös toimintakäsikirjan taittajan kanssa tehty yhteistyö sitoi prosessin valmiiksi kokonaisuudeksi. Toimintakäsikirjan sisältö oli tuotamaamme tekstiä eri lähteistä, minkä Hoppiskodin henkilökunta hyväksyi.

Toimintakäsikirjan visuaalisessa ilmeessä noudatimme Sostuki Oy:n graafista ilmettä ja kuvallisuutta. Joitakin kuvia saimme lisäksi taittajan kuvapankista ja Hoppiskodin henkilökunnalta. Tarkoituksena oli ylläpitää yhtenevää ilmettä Sostuki Oy:n muiden julkaistujen tuotteiden kanssa.

Toimintakäsikirjasta tehdään alkuvuoden 2020 aikana nopeaan internetselailuun soveltuva pdf-versio sekä painettu, kirjallinen versio. Valmis pdf liitetään Sostuki Oy:n internetsivuille julkisesti asiakkaiden nähtäväksi ja painetut kappaleet tulevat Hoppiskodin molempien yksiköiden asiakkaille jaettavaksi.

7 POHDINTA

Tartuimme innolla opinnäytetyömme aiheeseen. Se vaikutti mielenkiintoiselta ja kiinnostusta aiheeseen lisäsi se, että saimme toteuttaa konkreettisesti jotain työelämän tarpeisiin. Jo varhaisessa vaiheessa kuitenkin huomasimme, että tuoreen kirjallisuuden löytäminen oli todella hankalaa, sillä suurin osa aiheeseemme kohdistuvasta teoriakirjallisuudesta oli 2000-luvun alkupuoliskolta. Meitä hämmensi-kin se, että lastensuojelun laatua tutkiva kirjallisuus oli monelta osin vanhentunut. Onneksemme internetistä löytyi parempaa, tämän päivän tutkittua tietoa.

Kerätessämme pohjatietoa ja saadaksemme ideoita toimintakäsikirjan toteuttamiseen, huomasimme myös, että asiakkaille suunnattuja toimintakäsikirjoja ei juurikaan ollut, vaan ne oli tehty pääasiassa henkilökunnan käyttöön. Välillä tuntui jopa haastavalta kehittää asiakaskäyttöön julkinen tuotos, josta ei käytännössä ollut saatavilla edeltävää lähdemateriaalia tai konkreettista esimerkinäyttöä.

Opinnäytetyömme on kokenut isoja muutosprosesseja sen jälkeen, kun saimme työelämän yhteistyötaholta tarjouksen työn teosta. Päädyimme jopa melko rankan rajaamisen jälkeen toteuttamamme tuotoksen ja opinnäytetyömme sen lopulliseen malliin sekä sisältöön. Olemme kuitenkin sitä mieltä, että tekemämme rajaukset olivat välttämättömiä, sillä aluksi ideamme olivat hyvin laajoja ja monivaiheisia. Lopullinen opinnäytetyömme on keskittynyt asiakkaiden tarpeisiin. Lisäksi koimme tärkeäksi asiaksi, kun saimme opinnäytetyömme julkaisuseminaarissa tammikuun 2020 lopussa tiedon Hoppiskodin työntekijältä liittyen toimintakäsikirjan prosessiin. Silloin, kun toimintakäsikirja on ollut kommentoitavana henkilökunnalla, sitä on näytetty myös Hoppiskodin asiakkaille ja tiedusteltu heidän mielipiteitänsä sen toimivuuteen liittyen. Asiakkaat olivat työntekijän mukaan lisäksi jo ilmaisseet odottavansa toimintakäsikirjan valmistumista.

Toivomme valmiin toimintakäsikirjan kestävästä kehityksestä ja olevan jatkossa helposti päivitettävissä ajantasaisiin tietoihin. Toivomme myös, että asiakkaat koki-sivat toimintakäsikirjan hyödylliseksi ja kokonaisvaltaiseksi tietopaketti-

Ihanteellista olisi myös, että toimintakäsikirja auttaisi lisäksi helpottamaan henkilökunnan työtaakkaa antaen jo osan vastauksista asiakkaille etukäteen.

LÄHTEET

- Araneva, M. (2016). Sijaishuollossa olevan lapsen yhteydenpito-oikeus. Lapsen osallisuus ja vaikuttamismahdollisuus. Teoksessa S. Hakalehto & V. Toivonen (toim.), *Lapsen oikeudet lastensuojelussa* (s. 188–191). Helsinki: Kauppakamari.
- Barker, J. & Hodes, D. (2004). *The Child in Mind. A child protection handbook* (Revised edition). Great Britain: Routledge.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu (2010). Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Saatavilla 6.1.2020 https://www.diak.fi/wp-content/uploads/2017/12/Diak_Kohti_tutkivaa_ammattikayntoa_opas.pdf
- Holma, T. (2009). LapsiARVI-kriteerit – perusvaatimukset lastensuojelupalvelujen laadulle. Opas laadun arviointiin ja kehittämiseen. Suomen Kuntaliitto. Saatavilla 4.1.2020 http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=281
- L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Saatavilla 22.11.2019 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L2P10>
- L 417/2007. Lastensuojelulaki. Saatavilla 2.10.2019 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- L 542/2019. Laki lastensuojelulain muuttamisesta. Saatavilla 27.11.2019 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190542#Pidp446105456>
- L 731/1999. Suomen perustuslaki. Saatavilla 27.11.2019 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- L 922/2011. Laki yksityisistä sosiaalipalveluista. Saatavilla 4.1.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110922>
- Lamberg, M. (2018). Kohtaava dialogisuus ja osallistava lastensuojelutyö. Teoksessa J. Sudenlehti & I. Uusitalo (toim.), *Tulevaisuuden lastensuojelu* (s. 87–105). Suomen Psykologinen Instituuttiyhdistys ry.
- Nikkanen, M. (2012). Lastensuojelun sijaishuolto. Turvalliset aikuiset. Teoksessa Pesäpuu ry & Lastensuojelun Keskusliitto, Uskomme sinuun – Usko sinäkin. Opas lastensuojeluun sijoitetun nuoren läheisille ja

- työntekijöille (s. 16–17). Saatavilla 4.1.2020 https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Us_Us_aikuis-ten_opas_netti_U.pdf
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. (2015). *Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan* (3.–4. painos). Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Pelastakaa lapset ry. Mitä on laatu ja vaikuttavuus lastensuojelussa. Saatavilla 27.11.2019 <https://www.pelastakaa lapset.fi/blogi/mita-on-laatu-ja-vaikuttavuus-lastensuojelussa/>
- Petrelus, M. & Eriksson, P. (2018). Uudistuva lastensuojelu — kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 27.11.2019 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137112/URN_ISBN_978-952-343-208-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Räty, T. (2019). *Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen*. (4. painos). Helsinki: Edita.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2014). Lastensuojelun laatusuositus. Saatavilla 4.1.2020 http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70275/URN_ISBN_978-952-00-3488-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2019). Lastensuojelun laatusuositus. Saatavilla 22.12.2019 http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161862/STM_2019_8_J_Lastensuojelun_laatusuositus.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sostuki Oy. Palvelut. Saatavilla 20.9.2019 <https://www.sostuki.fi/palvelut/>
- Sostuki Oy. Toimintamme. Saatavilla 4.1.2020 <https://www.sostuki.fi/toimintamme/>
- Sostuki Oy. Yritys. Saatavilla 20.9.2019 <https://www.sostuki.fi/yritys/>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Käsikirja. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Sijaishuolto. Hoito ja kasvatus sijaishuollossa. Lapsen oikeudet sijaishuollossa. Saatavilla 27.11.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa/lapsen-oikeudet-sijaishuollossa>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Käsikirja. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Sijaishuolto. Sijaishuollon muodot. Saatavilla 4.1.2020
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijais-huolto/sijaishuollon-muodot>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Lapsen osallisuus. Saatavilla 27.11.2019
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirja. Mitä on lastensuojelu. Vastuu lapsen hyvinvoinnista. Saatavilla 4.1.2020
https://thl.fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu#Vastuu_lapsen_hyvinvoinnista
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Lastensuojelun valvonta. Saatavilla 14.8.2019
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-valvonta#aluehallintovirastot%20ja%20lastensuojelun%20valvonta>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirja. Mitä on lastensuojelu. Saatavilla 27.11.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Lastensuojelun valvonta. Saatavilla 4.1.2020
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-valvonta>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Käsikirjat. Työprosessit. Sijaishuolto. Sijaishuollon muodot. Lastensuojelulaitokset. Saatavilla 4.1.2020
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijais-huolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Tutkimus ja kehittäminen. Tutkimus ja hankkeet. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Erityis- ja vaativan tason palvelut. Lastensuojelun kehittäminen. Saatavilla 6.1.2020 <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape-/erityis-ja-vaativan-tason-palvelut/lastensuojelun-kehittaminen>

Terveysten ja hyvinvoinninlaitos. Tutkimus ja kehittäminen. Tutkimus ja hankkeet. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Erityis- ja vaativan tason palvelut. Lastensuojelun kehittäminen. Sijaishuollon ohjauksen ja valvonnan malli. Saatavilla 6.1.2020 <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape-/erityis-ja-vaativan-tason-palvelut/lastensuojelun-kehittaminen/sijaishuollon-ohjauksen-ja-valvonnan-malli>

Timonen-Kallio, E. (2010). Lapsen osallisuuden vahvistaminen lastensuojelutyön keskiössä. Teoksessa I. Tanskanen & E. Timonen-Kallio (toim.), *Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä* (s. 6–11). (Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 51). Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Unicef. Lapsen oikeuksien sopimus. Saatavilla 27.11.2019 <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/>

LIITE 1. Sostuki Oy: Kysely lapsille

Sostuki Oy: Kysely lapsille

Kysely tehdään nimettömästi ja sen tarkoituksena on kehittää Sostuki Oy:n toimintaa sekä lasten ja huoltajien välistä yhteistyötä. Kyselyn ovat laatineet Sostuki Oy:n opinnäytetyötekijät.

1. Koetko, että sait ennen sijoitustasi Lastensuojelulaitos Hoppiskotiin tietää etukäteen tarpeeksi paikasta?

- Kyllä
 En

2. Jos vastasit edelliseen kysymykseen (kysymys 1) "En", mitä olisit halunnut tietää Hoppiskodista etukäteen?

3. Jos olet halunnut Hoppiskodissa ollessasi tietää jotain paikasta tai sen toimintatavoista, koetko, että kysymyksiisi on vastattu?

- Kyllä
 Ei

4. Jos vastasit edelliseen kysymykseen (kysymys 3) "Ei", mistä asioista koet, että haluaisit saada enemmän tietoa?

5. Kiinnostaako sinua tietää seuraavista asioista? Tai olisiko sinua kiinnostanut tietää seuraavista asioista ennen sijoitustasi Hoppiskotiin?

	Kyllä	Ei
Hoppiskodista yleisesti	☐	☐
Sostuki Oy:n Rauhalan yksiköstä	☐	☐
Sostuki Oy:n Tyynelän yksiköstä	☐	☐
Missä Hoppiskoti sijaitsee	☐	☐
Hoppiskodin henkilökunnasta	☐	☐
Hoppiskodin arvoista	☐	☐
Hoppiskodin periaatteista	☐	☐
Mitä tapahtuu, kun saavut Hoppiskodille sijoitukseen	☐	☐
Hoppiskodin päivärytmistä	☐	☐
Hoppiskodin toimintatavoista	☐	☐
Mitä tarkoittaa ratkaisu- ja voimavarakeskeinen lähestymistapa	☐	☐
Mitä tarkoittaa dialoginen vuorovaikutus	☐	☐
Mitä tarkoittaa lapsen osallisuus	☐	☐
Mitä on neuropsykiatrinen työ	☐	☐
Mitä on päihdetyö	☐	☐
Miten vierailut ja kotiharjoittelut toimivat	☐	☐
Miten huoltajasi huomioidaan, kun olet sijoitettuna	☐	☐
Mitä työntekijät kirjaavat sinusta ylös	☐	☐
Hoppiskodin käyttämät rajoitustoimenpiteet	☐	☐
Lääkehoidon toteutus Hoppiskodilla	☐	☐
Miten toimitaan poikkeustilanteissa (vaara/tulipalo, sairauskohtaus, väkivaltainen käytös tai karkaamistilanne)	☐	☐

6. Onko jotain muuta, mitä edellisessä kysymyksessä (kysymys 5) ei mainittu, mistä haluaisit tai olisit halunnut tietää ennen sijoitustasi Hoppiskotiin?

LIITE 2. Sostuki Oy: Kysely huoltajille

Sostuki Oy: Kysely huoltajille

Kysely tehdään nimettömästi ja sen tarkoituksena on kehittää Sostuki Oy:n toimintaa sekä lasten ja huoltajien välistä yhteistyötä. Kyselyn ovat laatineet Sostuki Oy:n opinnäytetyötekijät.

1. Koetko, että sait ennen lapsesi sijoitusta Lastensuojelulaitos Hoppiskotiin tietää etukäteen tarpeeksi paikasta?

- Kyllä
 En

2. Jos vastasit edelliseen kysymykseen (kysymys 1) "En", mitä olisit halunnut tietää Hoppiskodista etukäteen?

3. Jos olet halunnut lapsesi ollessa Hoppiskodissa tietää jotain paikasta tai sen toimintatavoista, koetko, että kysymyksiisi on vastattu?

- Kyllä
 Ei

4. Jos vastasit edelliseen kysymykseen (kysymys 3) "Ei", mistä asioista koet, että haluaisit saada enemmän tietoa?

5. Kiinnostaako sinua tietää seuraavista asioista? Tai olisiko sinua kiinnostanut tietää seuraavista asioista ennen lapsesi sijoitusta Hoppiskotiin?

	Kyllä	Ei
Hoppiskodista yleisesti	☐	☐
Sostuki Oy:n Rauhalan yksiköstä	☐	☐
Sostuki Oy:n Tyynelän yksiköstä	☐	☐
Missä Hoppiskoti sijaitsee	☐	☐
Hoppiskodin henkilökunnasta	☐	☐
Hoppiskodin arvoista	☐	☐
Hoppiskodin periaatteista	☐	☐
Mitä tapahtuu, kun lapsesi saapuu Hoppiskodille sijoitukseen	☐	☐
Hoppiskodin päivärytmistä	☐	☐
Hoppiskodin toimintatavoista	☐	☐
Mitä tarkoittaa ratkaisu- ja voimavarakeskeinen lähestymistapa	☐	☐
Mitä tarkoittaa dialoginen vuorovaikutus	☐	☐
Mitä tarkoittaa lapsen osallisuus	☐	☐
Mitä on neuropsykiatrinen työ	☐	☐
Mitä on päihdetyö	☐	☐
Miten vierailut ja kotiharjoittelut toimivat	☐	☐
Miten sinut huomioidaan, kun lapsesi on sijoitettuna	☐	☐
Mitä työntekijät kirjaavat lapsestasi ylös	☐	☐
Hoppiskodin käyttämät rajoitustoimenpiteet	☐	☐
Lääkehoidon toteutus Hoppiskodilla	☐	☐
Miten toimitaan poikkeustilanteissa (vaara/tulipalo, sairauskohtaus, väkivaltainen käytös tai karkaamistilanne)	☐	☐

6. Onko jotain muuta, mitä edellisessä kysymyksessä (kysymys 5) ei mainittu, mistä haluaisit tai olisit halunnut tietää ennen lapsesi sijoitusta Hoppiskotiin?

LIITE 3. Lastensuojelulaitos Hoppiskodin toimintakäsikirja

Lastensuojelulaitos Hoppiskoti

Rauhala & Tyynelä

 Sostuki

Hoppiskoti

Hoppiskoti on Sostuki Oy:n erityishoidon lastensuojelulaitos. Toimintamme on suunnattu avun tarpeessa oleville 10–17-vuotiaille lapsille ja heidän perheilleen. Hoppiskodissa on kaksi yksikköä, Rauhala ja Tyynelä. Molemmissa yksiköissä on kuusi asiakaspaikkaa.

Toimintamme tarkoituksena on turvata kodin ulkopuolella asuvien lasten turvallinen kasvu ja kehitys. Toiminnassamme huomioidaan lasten ja perheiden erityistarpeet. Olemme keskittyneet neuropsykiatristen häiriöiden ja käytöshäiriöisten lasten oireiden hoitoon sekä mielenterveys- ja päihdekuntouttamiseen.

Sijainti

Sijaitsemme Sastamalassa, Vammalan keskustan läheisyydessä. Matkaa keskustaan on noin 1,5 km. Talo sijaitsee rauhallisella pientaloalueella ja se on valmistunut vuonna 1995. Tilaa talossa on 730 m² ja jokaiselle lapselle on oma huone, sekä viihtyisät yhteistilat.

Lähimpään kouluun on 1,5 km, jossa toimii ylä- ja alakoulu. Lähellä sijaitsevassa Saskyn ammattioppilaitoksessa lapsi pystyy suorittamaan ammatilliset opinnot ja Vammalan lukiossa lukio-opinnot. Terveys- ja mielenterveyshuollon palvelut ovat saatavilla perusterveydenhuolto Sotesin ja yliopistollisen sairaala Taysin tuottamina palveluina.

Etäisyydet Hoppiskotiin

Helsingistä 195 km

Tampereelta 55 km

Vaasasta 240 km

Turusta 115 km

2

Rauhala

Rauhala on pieni, yhteisöllinen ja kodinomainen yksikkö. Tyttöillä ja pojilla on jokaisella omat huoneet ja he jakavat yhteiset tilat, mikä mahdollistaa tiiviin yhdessä olemisen.

Rauhala on intensiivisen tuen yksikkö, jonka painotus on neuropsykiatrisessa työssä. Yksikössä painotetaan lapsen oman toiminnanohjauksen aktivoimista ja sen kehittämistä.

Tyynelä

Yksikkö tähtää lasten oman vastuun lisäämiseen ja oman toiminnanohjauksen ylläpitämiseen, kehittämiseen sekä kohti aikuisuutta kasvamiseen. Tyynelän painotus on käytöshäiriössä, koulunkäynnin haasteissa ja neuropsykiatrisessa työssä.

Tyynelässä on kaksi kolmen huoneen solua, toinen tytöille ja toinen pojille. Yhteinen keittiö sijaitsee hieman erillään, joka mahdollistaa itsenäisten toimintojen ja elämänhallinnan laajemman harjoittelun.

Henkilökunta

Henkilökuntamme koostuu sosionomeista, sairaanhoitajista, yhteisöpedagogista, lähihoitajista sekä lasten ja nuorten erityisohjaajista. Työntekijämme ovat lisäkoulutautuneet mielenterveys- ja päihdetyön lisäopinnoilla, neuropsykiatrisen valmentajan sekä päihdetyöntekijän koulutuksilla. Lisäksi henkilökuntamme on koulutunut luonto- ja ympäristöalan koulutuksella, sekä edustettuna on kokemusasiantuntijuus. Jokaisella työntekijällä on useampia vuosia lastensuojelun laitoshoidon työkokemusta.

Hoppiskodin arvot

- Aito välittäminen
- Luotettavuus
- Avoimuus
- Lapsilähtöisyys
- Ammatillisuus
- Vaikuttavuus

Hoppiskodin periaatteet

Hoppiskodilla on 13 yhteistä periaatetta, joita kaikki noudattavat. Periaatteiden tarkoitus on tehdä kaikkien talossa olevien henkilöiden olo turvalliseksi ja kunnioitetuksi.

Periaatteet

- I. Kunnioitetaan kaikkia talossa olevia ihmisiä ja eläimiä.
- II. Kunnioitetaan ihmisten omaa tilaa ja koskemattomuutta.
- III. Kunnioitetaan ympäristössä asuvia naapureita.
- IV. Muistetaan että Hoppiskoti on päihtetön ja savuton.
- V. Hoppiskodissa käyttäydytään kuin muut lapset olisivat sisaruksia.
- VI. Muistetaan että vaaralliset esineet ja aineet eivät kuulu Hoppiskotiin.
- VII. Tervehdimme tapaamiamme ihmisiä päivittäin.
- VIII. Kannustamme toisiamme yhdessä eteenpäin.
- IX. Autamme toisiamme tarvittaessa tai jos joku pyytää.
- X. Pidetään oma huone ja muut tilat siistinä sekä viihtyisinä.
- XI. Siivotaan heti omat jäljet.
- XII. Pidetään kiinni viikko-ohjelmasta sekä yhteisistä rutiineista ja tapahtumista.
- XIII. Muistetaan kantaa vastuu yhdessä ja yksilöinä.

”Elämä ei ole odottamista, toivomista ja haaveilemista, se on tekemistä, olemista ja joksikin tulemista. Se on sitä mitä aiot tehdä sen jälkeen, kun olet lukenut tämän.”

– Mike Dooley –

Kun lapsi saapuu Hoppiskotiin

Kun tieto sijoituksesta saadaan, lapsi käy etukäteen tutustumassa Hoppiskotiin huoltajiensa tai sosiaalityöntekijän kanssa. Lapsen sijoittuessa Hoppiskotiin, toivotamme hänet tervetulleeksi, jonka jälkeen tutustumme yhdessä lapsen kanssa Hoppiskodin sääntöihin, arkiryhtiin ja tiloihin. Käymme lapsen kanssa läpi hänen mukanaan saapuneet tavarat mahdollisten vaarallisten aineiden tai esineiden varalta. Lääkehoito toteutetaan lääkärin hyväksymän lääkehoidosuunnitelman mukaisesti.

Lapsella on käytössään oma huone, joka on hänen yksityinen tilansa ja hänellä on mahdollisuus sisustaa huonettaan. Vuodevaatteet, pyyhkeet ja hygieniatarvikkeet saa meiltä Hoppiskodilta. Hankimme lapselle hänen tarvitsemansa tavarat tarpeen mukaan.

Lapselle nimetään kaksi omaohjaajaa, jotka tukevat lapsen elämää Hoppiskodissa. Tämän jälkeen lapsi saa rauhassa alkaa tutustumaan Hoppiskodin ympäristöön, arkeemme sekä muihin paikalla oleviin lapsiin.

Hoppiskodin päivärytmi

Meillä Hoppiskodissa syödään viisi ateriaa päivässä. Päivällisen valmistamiseen osallistuu yksi tai useampi lapsista.

Arkisin herätys on klo 7.00–7.30. Iltapäivisin vietetään noin tunnin mittainen rauhallinen hetki. Kahdeksalta illalla alkaa rauhoittuminen ja yhdeksään mennessä iltatoimet on hoidettu sekä mennään omiin huoneisiin.

Viikonloppuisin herätys on klo 10.00 mennessä, rauhoittuminen ilta-aikaan alkaa yhdeksältä ja omiin huoneisiin siirtyminen tehdään kymmenen mennessä.

Järjestämme viikoittain yhteistä toimintaa, kuten esimerkiksi urheilua, pelailua, yhteisiä illanviettoja ja retkiä, sekä erilaista kulttuuritoimintaa.

Tuemme lisäksi lapsen omaa harrastustoimintaa tai pyrimme löytämään uuden mielekkään harrastuksen.

7.15	Herätys	Herätys	Herätys	Herätys	Herätys	Herätys (klo:9.00)	Herätys (klo:9.00)
7-7.30	Aamupala	Aamupala	Aamupala	Aamupala	Aamupala	Aamupala (klo 9-10)	Aamupala (klo 9-10)
8.00->	Koulu	Koulu	Koulu	Koulu	Koulu	Vapaa-aika	Vapaa-aika
14.30-15	Välipala	Välipala	Välipala	Välipala	Välipala	Vaihtoehtoinen yhteinen tekeminen	Vaihtoehtoinen yhteinen tekeminen
15-16	Viikkosivoukset	Ulkoilu / Kavert	Ulkoilu / Kavert	Ulkoilu / Kavert	Vaihtoehtoinen yhteinen tekeminen	Ulkoilu / Kavert	Ulkoilu / Kavert
16-17	Rauhallinen	Rauhallinen	Rauhallinen	Rauhallinen	Rauhallinen	Rauhallinen	Rauhallinen
17-18	Päivällinen	Päivällinen	Päivällinen	Päivällinen	Päivällinen	Päivällinen	Päivällinen
18-19	Ulkoilu / Kavert	Virkko	Ulkoilu / Kavert	Ulkoilu / Kavert	Ulkoilu / Kavert	Ulkoilu / Kavert	Ulkoilu / Kavert
19.30-20	Nuorteneuvoston / Iltapala	Iltapala	Iltapala	Iltapala	Iltapala	Iltapala (klo:21)	Iltapala (klo:21)
21	HILJASUUS	HILJASUUS	HILJASUUS	HILJASUUS	HILJASUUS (klo:22)	HILJASUUS (klo:22)	HILJASUUS

Toimintatavat

Toimintamme perusteena on ratkaisu- ja voimavarakeskeinen lapsen myönteistä kehitystä tukeva lähestymistapa sekä dialoginen keskusteleva vuorovaikutus. Toimintamme pohjautuu lapsen arjen- ja elämänhallinnan, ihmissuhdetaitojen sekä itsetuntoa kehittäviin kuntoutusmenetelmiin. Kuntoutuksessa tarvittavat keinot luodaan tapauskohtaisesti. Tavoitteena on opastaa ja tukea lasta siten, että hänellä on mahdollisuus oppia ja omaksua uusia toimintamalleja ja -tapoja arjenhallinnan parantamiseksi.

Ratkaisu- ja voimavara-keskeinen lähestymistapa

Ratkaisukeskeisyys on käytännön lähestymistapa, joka antaa välineitä toimia ongelmatilanteissa ja kehittämistyössä. Kyse ei ole omien ratkaisujen tarjoamisesta, vaan lapsen tai perheen omien tavoitteiden ja näkökulmien hakemisesta.

Kaikki asiat eivät aina ole ratkaistavissa, aina on kuitenkin löydettävissä tavoitteita, päämääriä sekä voimavaroja, joilla voi päästä hankaluuksista eteenpäin tai kestää niitä paremmin. Tavoitteet pyrimme yhdessä muovamaan mahdollisimman arkisiksi, pieniksi, konkreettisiksi ja mahdollisiksi.

Dialoginen vuorovaikutus

Dialoginen toiminta on keskustelemaa vuorovaikutusta, jossa lapsen ja hänen perheensä sekä muun verkoston osallisuus kasvaa ja ääni tulee kuulluksi. Dialogisuus lisää osallisuutta, osallisuus lisää vaikuttavuutta ja hyvinvointia.

Dialogisuus mahdollistaa lapsen arkiympäristön ja perheen sekä lähipiirin mukaanoton työskentelyyn. Se perustuen kunnioitukseen ja yhteistoiminnallisuuteen, jossa vuorovaikutuksen laatu, määrä ja luottamus kasvaa sekä osallisuus ja autetuksi tuleminen tunne lisääntyy. Lapsi ja perhe tulevat kuulluksi, ja asiat tehdään lapsen sekä perheen näkökulma mukaan ottaen.

Lapsen osallisuus

Lapsen osallisuus näkyy päivittäisessä arjessamme erilaisin tavoin. Lasten palaverit ja keskustelut henkilökunnan kanssa ovat hyviä väyliä päästä vaikuttamaan omiin sekä yhteisiin asioihin.

Mikä osallisuus? Ihminen kokee olevansa merkityksellinen osa kokonaisuutta. Hän tulee kuulluksi itsenään ja vaikuttaa elämänsä kulkuun ja yhteisiin asioihin.

Neuropsykiatrinen työ

Neuropsykiatrinen valmennus, eli nepsy-valmennus, on käytännöllistä ja ohjauksellista apua, jota tarjoamme lapsille, joiden selviytyminen arjessa on jostain syystä heikentynyt. Syynä voivat olla neuropsykiatriset vaikeudet, erilaiset oppimisvaikeudet sekä muut kehitykselliset vaikeudet.

Valmennus perustuu ohjattavan oman toiminnan arviointiin, läheispiirissä tehtävään lapsen arviointiin ja näistä koostettavan selviytymisstrategioiden rakentamiseen.

Pyrimme motivoimaan lasta rakentavan palautteen avulla selviytymään arjen haasteista. Valmennus keskittyy lapsen voimavaroihin, kykyihin, taitoon ja osaamiseen sekä tavoitteiden saavuttamiseen. Lähtökohtana on yksilöllisyys ja ratkaisukeskeinen lähestymistapa. Lapsi huomioidaan osana laajempaa verkostoa.

Menetelmä koostuu arvioinnista, missä kartoitetaan neuropsykiatristen vaikeuksien ilmeneminen. Kartoituksen jälkeen määrittelemme menetelmät ja toimintamallit, joihin asetetaan realistiset tavoitteet, jotka pilkotaan pienempiin osatavoitteisiin. Suunnitelma on aina yksilöllinen ja se toimii lapsen kuntoutustyön pohjana.

Neuropsykiatrisen valmennuksen menetelmiä

- Strukturointia ja toiminnanohjaustaitojen tukeminen.
- Vaihtoehtoisten kommunikointimallien hyödyntäminen.
- Aistipulmien tuottamiin haasteisiin kehitettävät ratkaisut.
- Hyvinvointiteknologian hyödyntäminen.
- Lapsen lähipiirin tuki.
- Palvelutarpeen arviointi moniammatillisesti.

Päihdetyö

Lapsella saattaa olla huumekeiluja, kokemuksia humalasta tai yrityksiä aloittaa päihdekeilut ratkaisuksi ongelmiinsa. Rohkaisemme lasta löytämään omat sisäiset aktiviteettinsa, jotka innostavat häntä ja tuovat sisältöä hänen elämäänsä. Pyrkimyksenämme on saada lapsen elämä normalisoitua ja sitä kautta lapsi nauttimaan omasta elämästään, uskomaan itsensä sekä pyrkimään kohti tavoitteitaan.

Päihdetyön menetelmät

- Tiedon antaminen (psykoedukaatio).
- Tukea antava keskusteluhoito.
- Ongelmanratkaisutaitojen tukeminen.
- Oireiden hallintakeinojen lisääminen.
- Kuormituksen vähentäminen.
- Päihteiden käytön puheeksi ottaminen.
- Mini-interventio (audit, dudit) ja motivoiva haastattelu.
- Menetelmäkortit.
- Arjen hallintataidot: ravinto, liikunta, lepo, mielekäs tekeminen ja sosiaalisten suhteiden ylläpito.
- Päihdevalistusiltoja, tapahtumia ja ulkopuolisten asiantuntijoiden teemapäiviä.

Huoltajien huomioiminen

Lapsen verkoston ja läheisten huomioiminen on yksi tärkeimmistä työmme kulmakivistä. Lapsen omaohjaajat koordinoivat ja vastaavat aktiivisesta yhteydenpidosta läheisiin, sekä tukevat lapsen ja huoltajien tiivistä keskinäistä yhteydenpitoa.

Sijoitusprosessin aikana tehdään yhteistyötä perheen kanssa ja käydään läpi lapsen ja hänen perheensä sijoitukseen liittyviä tunteita sekä tuetaan huoltajia tässä muutoksessa. Ohjaajat soittavat viikoittain huoltajille sovittuna ajankohtana ja toimittavat kuukausittain kuukausiraportin (kuukausikooste). Huoltajille järjestetään säännöllisesti myös kyselyitä toiminnan toteutumisesta.

Kotijaksot ja vierailut Hoppiskodissa

Kotijaksot pyritään aloittamaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, niin sanotun arviointijakson jälkeen. Kotijaksojen toteutumista tuetaan mahdollisimman paljon. Ennen kotijaksojen aloittamista tehdään kotikäynti, jossa ohjaajat kartoittavat kodin toimintamallit ja käyvät huoltajien kanssa kotijaksojen säännöt läpi. Kotijaksot aloitetaan joko päivävierailuina tai yön yli kestävinä jaksoina.

Lapsen huoltajat, läheiset tai kaverit voivat vierailla Hoppiskodissa aina sovittaessa. Pääsääntöisesti huoltajien vierailut pyritään ajoittamaan viikonloppuihin arjen rauhoittamiseksi.

Mitä lapsesta kirjataan

Työntekijämme kirjaavat sähköiseen Nappula-järjestelmään ylös työvuoronsa aikana tapahtuneet lasta koskevat asiat. Seuraamme myös lapsen arjen toimintoja ja mielialaa.

Lapselle laaditaan hoito- ja kasvatussuunnitelma, sekä joka kuukausi kirjataan kuukausikooste lapsen arjen sujumisesta. Lisäksi merkitsemme kaikki lasta koskevat menot, vierailut, palaverit ja kotijaksot ylös.

Lääkehoidon toteutus

Lapsen tarvitsema lääkehoito toteutetaan lääkärin hyväksymän lääkehoidosuunnitelman mukaisesti, josta sairaanhoitajamme vastaavat. Lääkkeet säilytetään lukitussa tilassa.

Mikä lääkehoidosuunnitelma? Suunnitelma ohjaa käytännön lääkehoidon toteuttamista. Se varmistaa lääkehoidon laadun ja turvallisuuden, sekä on osa omavalvontasuunnitelmaa.

Poikkeustilanteet

Vaaratilanne / tulipalo: Työntekijä huolehtii ensisijaisesti lasten turvallisuudesta ja soittaa hätäkeskukseen. Lasten kokoontumispaikkana toimii etupihan parkkipaikka.

Sairauskohtaus: Vaikeassa onnettomuustilanteessa soitetaan ensimmäiseksi hätäkeskukseen. Elvytystilanteessa muut lapset ohjataan pois paikalta.

Väkivaltainen käytös: Sekavasti tai uhkaavasti käyttäytyvän lapsen rauhoittamiseksi henkilökunta voi pitää hänestä fyysisesti kiinni. Kiinnipitäminen takaa lapsen oman ja muiden turvallisuuden.

Karkaamistilanne: Paikalla olevien lasten turvallisuus taataan. Työntekijä lähtee etsimään lasta ja tekee katoamisilmoituksen hätäkeskukseen sekä soittaa sosiaalipäivystykseen. Työntekijä ottaa yhteyttä myös lapsen huoltajiin.

Rajoitustoimenpiteet

Lastensuojelulain (417/2007) pykälien 62-70 § perusteella, henkilökuntamme on oikeutettu toimimaan tapauskohtaisesti erilaisten rajoitustoimenpiteiden mukaan: 62 § yhteydenpidon rajoittaminen, 65 § aineiden ja esineiden haltuunotto, 66 § henkilöntarkastus, 66 a § henkilönkatsastus, 67 § omaisuuden, lähetysten ja tilojen tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen, 68 § kiinnipitäminen, 69 § liikkumisvapauden rajoittaminen, 69 a § luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen, sekä 70 § eristäminen.

Lisätietoa

Lisätietoa Hoppiskodin toiminnasta löydät kunkin yksikön omavalvontasuunnitelmasta. Se löytyy jokaisen yksikön yhteisistä tiloista.

Lastensuojelun avo- ja laitoshoitopalvelut

Sepänkatu 10, 38200 Sastamala
www.sostuki.fi

Rauhala

p. 041 319 8938
/ohjaajat (24 h)
rauhala@sostuki.fi

Tyynelä

p. 041 317 9949
/ohjaajat (24 h)
tyynela@sostuki.fi